

донних поліцейських установ, необхідність проведення комплексів оперативно-розшукових заходів або слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій із застосуванням великого за обсягом людського ресурсу (працівників різних відомств). З цих позицій у травні цього року Директор Бюро Р. Труба підписав перші угоди про співпрацю з державними органами, зокрема з Головою Державної служби фінансового моніторингу України І. Черкаським про обмін аналітичною інформацією у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Тож, розслідування злочинів, вчинених із використанням обстановки кіберпростору, пов'язано із значним обсягом роботи, спрямованої на подолання протидії їх розслідуванню. Створення в Україні Державного бюро розслідувань та забезпечення державою ефективної діяльності його працівників буде сприяти якісному виконанню слідчими та працівниками кіберполіції відповідного тактичного завдання. Особливості діяльності з подолання протидії розслідуванню кіберзлочинів обумовлені характером протидії і специфікою залучених з цією метою суб'єктів, зокрема й працівників Бюро в межах завдань, визначених у Законі України «Про Державне бюро розслідувань».

Ващук О. П.

доцент кафедри криміналістики
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук

ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ АНТРОПОДЖЕРЕЛЬНОЇ НЕВЕРБАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ОБШУКУ

Використання положень антроподжерельної невербальної інформації не можна використовувати як самоціль або нову універсальну парадигму обшуку. Наголошується на необхідності спостереження за проявами антроподжерельної невербальної інформації у поведінці обшукуваного у ході всієї слідчої (розшукової) дії. Тут повинен працювати алгоритм використання положень антроподжерельної невербальної інформації, що полягає у такому:

1. Сприйняття проявів антроподжерельної невербальної інформації;
2. Інтерпретація з вербальною інформацією;

3. Формування висновків;
4. Діяння (дія або бездіяльність).

Доведено, що під час проведення обшуку слідчим виконуються такі ключові завдання:

- контроль за діями осіб, які ведуть пошуки (повнота, ретельність, предметність);
- сприйняття в обшукуваних проявів, що вказують на місце приховування шуканих предметів;
- аналіз цих проявів з метою виявлення найбільш гострих моментів, що вказують на місце приховання шуканого.

При проведенні обшуку за участю неповнолітніх враховується їх підвищена емоційність, невміння стримувати себе і спокійно реагувати на обшук. Необхідно уважно спостерігати за поведінкою таких осіб, відзначаючи невербальні прояви також інших учасників обшуку, що в результаті вплине на цілеспрямованість слідчої (розшукової) дії.

Під час обшуку слідчому необхідно виступати спостерігачем, який би фіксував похибки, не обшукані місця і предмети, та непомітно вказував на них (наприклад, шляхом прихованого подання заздалегідь обумовлених сигналів (жестів, звуків тощо). Доцільною була б розробка невербального порядку обміну інформацією для слідчої оперативної групи. Під час обшуку слідчий, проявляючи спокійність і впевненість у своїх діях, наслідуюче впливає на членів слідчо-оперативної групи та нервово і збуджено на обшукуваного. Такі невербальні прояви у поведінці обшукуваного містять вказівки на місцезнаходження прихованого.

В процесі обшуку доцільне застосування також методу бесіди і його різновиду — прийому «словесної розвідки» (застосування провакативних запитань), що надасть можливість дослідити прояви антроподжерельної невербальної інформації під час мовлення залежно від збільшення або зменшення нервового напруження обшукуваного, що виражає його внутрішній стан, зміна голосу, тональності, міміки обличчя.

Наголошено на необхідності спостереження за проявами антроподжерельної невербальної інформації у поведінці обшукуваного залежно від переміщення слідчого по приміщенню або ділянці місцевості. Поява під час огляду будь-якого об'єкта і виникнення в поведінці обшукуваного ознак напруженості є вказівкою на значимість даного об'єкта та спонукає до більш ретельного аналізу. Інтерпретація антроподжерельних невербальних проявів обшукуваного включає фактори психічного стану обшукуваного та відрізняє реакції (наприклад, зацікавленості/байдужості), виявляє віднесеність реакції (до чого ця реакція може корелювати). Емоції обшукуваного можуть

мати лише орієнтовне значення, оскільки часто мають місце випадки їх імітації.

Таким чином, спостереження за поведінковими антроподжерельними невербальними проявами обшукуваної особи є ефективним прийомом, який сприяє встановленню місць приховування шуканих предметів. Водночас, будучи пов'язаним із застосуванням інших прийомів впливу на психіку обшукуваного, воно стає ще більш ефективним.

Хижняк Є. С.

доцент кафедри криміналістики
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПІДРОЗДІЛАМИ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

З аналізу положень Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про Державне бюро розслідувань» можна зробити висновок, що слідчі Державного бюро розслідувань (далі — ДБР) мають повноваження ті ж самі, що і слідчі інших органів досудового розслідування. При розслідуванні злочинів, віднесених до підслідності ДБР слідчому необхідно використовувати криміналістичні знання, що стануть в нагоді. Однією з найскладніших процесуальних дій під час здійснення досудового розслідування є слідчий огляд електронних документів, складність якого полягає у відсутності достатніх теоретичних досліджень у даному напрямку, а як наслідок — відсутність узагальнених тактичних прийомів огляду електронних документів.

Під час огляду електронних документів варто брати до уваги, що електронний документ є більш «вразливим» доказом у порівнянні з традиційними засобами доказування. Вразливість електронного доказу полягає в тому, що він може бути або легко знищений, або зміст якого може бути змінений, модифікований тощо без будь-яких очевидних ознак. Як правило, такі ознаки не можливо встановити шляхом традиційного дослідження змісту електронного документа, що, в свою чергу, може спричинити втрату важливої криміналістично значимої інформації.

«Вразливість» електронного документа зумовлює необхідність створення спеціальних правил фіксації електронної інформації, способів збереження та приєднання їх до матеріалів справи. Зокрема, на